

РОЗДІЛ VI. ПЕДАГОГІЧНІ Й МЕТОДИЧНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЕВОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ

УДК 811.111

С. М. Белоусова

Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова (м. Миколаїв)

РОЛЬ ТЕКСТУ В НАВЧАННІ ЧИТАННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПРАВОВИЗНАВСТВО»

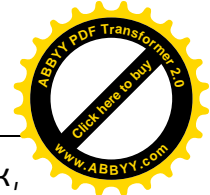
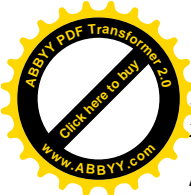
У статті розкрито роль тексту під час навчання читання англійською мовою зі спеціальності «Правознавство». Проаналізовано читання як засіб навчання. Розглянуто тематику та зміст, стиль та обсяг текстів. Визначено загальні вимоги до тексту для підвищення ефективності навчання читання англійською мовою. Наведено приклад тексту і види вправ для навчання читання за фахом «Правознавство».

Ключові слова: англійська мова, правознавство, навчання читання, види читання, роль тексту у навчанні читання, вимоги до тексту, тематика та зміст тексту, стиль та обсяг тексту, види вправ для читання.

Постановка проблеми. Вихід України у європейський та світовий простір, розширення міжнародних зв'язків зумовлюють посилення ролі іноземних мов як засобу міжкультурного спілкування. Відповідно перед вищими навчальними закладами сьогодні поставлено завдання підготовки нової генерації фахівців, у тому числі юридичного профілю, з глибоким знанням іноземної мови та розумінням глобальних соціокультурних трансформацій. На цьому наголошено у законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», Національній доктрині розвитку освіти в Україні у XXI столітті.

Знання іноземних мов відкриває доступ до міжнародної наукової інформації, Інтернет-ресурсів, міжнародних фахових видань. У цьому контексті великого значення набуває вміння читати іншомовний текст професійного спрямування, розуміти його сутність і правильно трактувати зміст.

Аналіз актуальних досліджень. Різні аспекти зазначеної проблеми досліджували вітчизняні вчені. Загальнометодичні проблеми читання розкрито у працях Т. М. Дрізде, І. А. Зимньої, О. О. Леонтьєва та ін. Методисти П. К. Бабінська, П. О. Бех, А. Ф. Бутко, Є. О. Маслико приділяють окрему увагу читання як мовленнєвій діяльності і досліджують особливості його навчання у вищій школі. Багато досліджень присвячено проблемі навчання читання для спеціальних цілей (В. Н. Акентьєва,

А. С. Балахонов, Г. В. Барабанова, Ю. А. Гапон, Г. А. Гринюк, Л. В. Добровольская, Л. А. Ермакова, С. О. Китаєва, Т. С. Серова, С. К. Філімонова та ін.) та питанню відбору текстів для навчання читання (Ю. А. Гапон, Н. В. Єлухіна, С. О. Китаєва, З. І. Кличнікова, Т. Т. Михайлюкова, Л. П. Смелякова, С. К. Фоломкіна, В. С. Цетлін, В. В. Черниш та ін.).

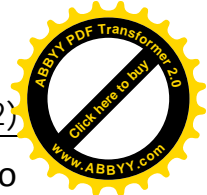
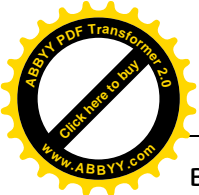
Проте, незважаючи на посилену увагу науковців до означеної проблематики, питання визначення вимог, яким повинен відповідати відібраний текстовий матеріал для читання у ВНЗ, на сьогодні залишається досить актуальним.

Мета статті – з'ясувати роль тексту під час навчання читання англійською мовою зі спеціальності «Правознавство». Відповідно до мети поставлені такі завдання: 1) окреслити основні аспекти навчання читання англійською мовою; 2) визначити тематику, зміст, стиль та обсяг текстів під час навчання читання англійською мовою; 3) подати класифікацію вправ під час навчання читання англійською мовою відносно процесу читання тексту.

Виклад основного матеріалу. Згідно з вимогами сучасної методики, текст є одним з основних матеріалів для вивчення мови і, як різнобічне та складне утворення, має багато характерних ознак, що відіграють значну роль у методиці викладання іноземних мов і повинні враховуватися під час складання та добору навчального матеріалу.

Текст як основна одиниця спілкування нерозривно пов'язаний з мовною діяльністю людини. Мовна діяльність, як і будь-яка інша, має свої цілі. Реалізація цілей мовного акту – це реалізація комунікативної установки того, хто говорить, слухає, читає або пише, яка завжди присутня у свідомості учасника комунікації, хоча у момент спілкування може і не усвідомлюватися ним. Комунікативною установкою під час читання є не лише «витягання» фактів, інформації, але й відбір, групування, зіставлення, інтерпретація відповідно до цілей того, хто читає. У сучасній методиці читання визначається як вид мовної діяльності зі сприйняття і переробки графічно зафіксованого тексту відповідно до комунікативної установки у зміст [6].

У реальному житті комунікативні установки на читання можуть мати різний характер: визначити про що певна книга (журнал, стаття); яке коло питань у ній обговорюється; знайти якісь факти, що цікавлять, – імена, дати, цифрові дані, цитати; нашвидку прочитати текст з тим, щоб установити його фабулу, сюжет (наприклад, детективну повість); ретельно

вивчити текст, прагнучи не пропустити жодної деталі. Відповідно до комунікативних потреб виділяють такі види реального читання: переглядове, пошукове, ознайомлювальне, навчальне.

У навчанні іноземних мов найчастіше використовуються такі види навчального читання, які по суті є формами роботи, а саме: читання вголос і про себе; підготовлене і непідготовлене; класне і домашнє; перекладницьке і неперекладницьке.

Читання позитивно впливає на запам'ятовування мовного матеріалу. Воно відіграє значну роль у формуванні словникового запасу. У практиці навчання давно відзначено, що розвиток одного з видів мовної діяльності позитивно позначається на становленні інших видів: людина, яка багато читає іноземною мовою, краще говорить нею. Лексичні одиниці, що часто зустрічаються під час читання, переходять в активне володіння, використовуються тим, хто читає в усному мовленні.

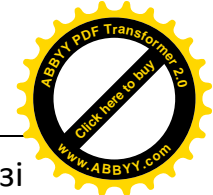
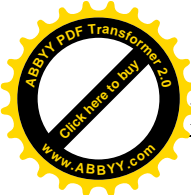
Під час навчання читання іноземною мовою великого значення набуває проблема підбору текстів. Установлюючи вимоги до тематики та змісту текстів, необхідно враховувати кінцеві цілі навчання та специфіку ВНЗ.

Тематика і зміст – нерозривно пов'язані компоненти під час побудови тексту. Тематика визначає зміст тексту та реалізується в ньому.

Тематика і зміст текстів повинні відповідати інтересам студентів, а також їхньому віковому, культурному та інтелектуальному розвитку. В умовах ВНЗ ця вимога може бути реалізована відповідно до тематики та змісту текстів майбутньої спеціальності студентів.

Тематика має бути актуальною та стабільною, тобто необхідно прагнути до того, щоб під час варіювання окремих дрібних тем вони входили до об'єднуючих їх тематичних груп і щоб інформація, що повідомляється у текстах, залишалася сучасною якомога довше. Наприклад, тема «Family Law» може включати відповідно підтеми: «Protection of children», «Wedding», «Marriage», «Divorce» [4].

У немовному ВНЗ вирішальним фактором у забезпеченні інтересу до змісту текстів є зближення навчального матеріалу з іноземною мови з профільючими дисциплінами. Зміст текстів має бути цінним та цікавим у практичному, виховному та загальноосвітньому контекстах. Для цього необхідно, щоб тексти були насичені інформацією з високим ступенем новизни. Проте в текстах не припустимі спеціальні відомості, що є недоступними для розуміння студентів.

Під час роботи над текстом, який містить початкові відомості зі спеціальності студентів, необхідно використовувати наочність – схеми, фото, малюнки, діаграми, які мають бути внесені до тексту. Це значною мірою поживає роботу над текстом та сприяє міцному засвоєнню мовленнєвого матеріалу, що міститься у тексті.

Зміст окремих текстів може бути об'єднаний загальною темою (тематичною групою), що дозволяє повторювати необхідний для вивчення лексичний та граматичний матеріал. За характером тексти мають бути автентичними. Їх мова має відповідати нормам мови, що вивчається. При цьому слід урахувати особливості даної спеціальності.

Наведемо приклад тексту, відібраного відповідно до вимог, окреслених вище.

DIVORCE

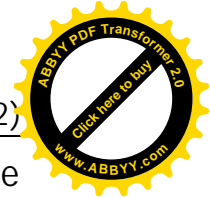
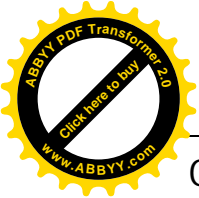
Divorce or dissolution of marriage is the termination of a marriage.

Divorce can be contrasted with an annulment, which is a declaration that a marriage is void, though the effects of marriage may be recognised in such unions, such as spousal support or alimony, child custody, child support, and distribution of property.

Divorce laws vary considerably around the world. Divorce is not possible in some countries, such as in Malta and in the Philippines, but an annulment is permitted.

In some jurisdictions, a divorce must be certified by a court of law, as a legal action is needed to dissolve the prior legal act of marriage. The terms of the divorce are also determined by the court, though they may take into account prenuptial agreements or postnuptial agreements, or simply ratify terms that the spouses have agreed on privately. Often, however, the spouses disagree about the terms of the divorce, which can lead to stressful and expensive litigation. Less adversarial approaches to divorce settlements have recently emerged, such as mediation and collaborative divorce, which negotiate mutually acceptable resolution to conflicts. In some other countries, like Portugal, when the spouses agree to divorce and to the terms of the divorce, it can be certified by a non judiciary administrative entity, where also can be served an Electronic Divorce since March 2008.

In cases involving children, governments have a pressing interest in ensuring that disputes between parents do not spill over into the family courts.

One way of doing this is through the encouragement of a parenting plan. In the United States, all states now require parents to file a parenting plan when they legally separate or divorce.

The subject of divorce as a social phenomenon is an important research topic in sociology. In many developed countries, divorce rates increased markedly during the twentieth century. Among the nations in which divorce has become commonplace are the United States, Canada, and members of the European Union. Japan retains a markedly lower divorce rate, though it has increased in recent years [4].

Стиль викладу навчальних текстів має наближатися до науково-технічного, тобто бути професійно спрямованим, точним, однозначним, системним, коротким, в якому влучно вжиті мовні засоби для висловлення понять, насиченим достатньою кількістю наукових термінів.

У зв'язку з тим, що формування умінь і навичок читання спеціальної літератури пов'язано з накопиченням певного запасу термінологічних одиниць фахового спрямування, необхідно включати їх до навчального словника.

Під час підбору мовного матеріалу не слід включати до текстів лексику та граматичні конструкції, характерні лише для усного мовлення.

Під час відбору та складання текстів треба враховувати принципи: наростаючих труднощів, наступності, послідовності та доступності мовного матеріалу.

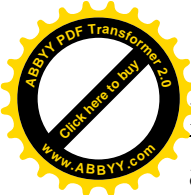
У методичній літературі [6] наводиться класифікація вправ з навчання читання відповідно до процесу читання тексту. З цієї точки зору вони поділяються на передтекстові, притекстові і післятекстові. Як приклад наведемо текст і види вправ для навчання читання англійською мовою за фахом «Правознавство».

I. Before you read. Speak about rights and duties of children.

II. Read the text and answer the question: What are the main rights of a child?

PROTECTION OF CHILDREN

In general, the welfare of children is the biggest concern of family law. Virtually all societies, and certainly all legal systems, treat children differently from adults. There are special courts to deal with young people who commit crimes. In economically developed countries, there are limits on the type and

amount of work a child is allowed to do. There are age limits on the rights and duties of citizens; however, these vary from country to country. A Japanese may not vote until he is twenty, but a German may vote at eighteen. A Briton may marry at sixteen with his parents' consent, or at eighteen without it; a French girl may marry at fourteen, but a boy must wait until he is sixteen. In some parts of the United States you may drive a car at fifteen, but in others, not until eighteen. It is interesting that in many places a person may be sentenced to death at an age when he is not allowed to vote. Parents have a duty to make decisions, for example those concerning education, on behalf of their children. When parents are dead or absent, a legal guardian is appointed to make these decisions. Sometimes this is an adoptive parent – a person who legally adopts the child as his or her own and has all the rights and duties of a natural parent. Sometimes, it is a local authority, as in the case of children who have been taken into care because their parents are ill, in prison or unable to take care of them.

III. Match the columns:

1. welfare	a) to deal with someone
2. treat	b) to become the legal parent of a child who was born to other parents
3. vote	c) to carry out (a crime)
4. consent	d) comfort, being well cared for
5. to sentence	e) to give the official legal punishment
6. on behalf of	f) acting for someone
7. commit (a crime)	g) to show an opinion by marking a paper or by holding up your hand at a meeting
8. to adopt	h) agreeing that something should happen

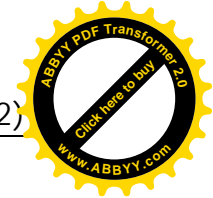
IV. Fill in the gaps.

1. It is duty of the juvenile court to see to the ... of children.
2. 52% of the members ... for Mr. Smith as chairman.
3. I am writing ... the minority of shareholders.
4. There are special courts to ... with young people who commit crimes.
5. He borrowed the car without the owner's ... .
6. The gang ... six robberies before they were caught.
7. The judge ... him to six months in prison.
8. Do you know that the Smiths ... a new boy?

V. True or false.

1. Family law includes the welfare of children.

2. If a child commits a crime, he or she is sent to a special court.
3. There are no limits on the type and amount of work a child is allowed to do.
4. In all countries children may drive a car at 16.
5. In all countries a person may be sentenced to death at an age when he is not allowed to vote [4].

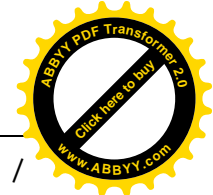
Важливе місце у сучасній методиці викладання іноземних мов посідає проблема визначення обсягу текстів для читання. Він має залежати від складності змісту та мови, а також від мети його вивчення (переглядове, ознайомлювальне або навчальне читання). Навчальний текст має бути достатньо довгим для того, щоб досягти повторення мовного матеріалу. У короткому тексті за новою темою дуже важко реалізувати методичні вимоги. За таких умов найбільш оптимальним з точки зору сучасної методики є обсяг тексту 1500-2000 друкованих знаків.

Висновки. Правильний відбір текстів посідає значне місце під час навчання читання англійською мовою. У процесі відбору текстів необхідно враховувати їх тематику, зміст, стиль та обсяг. Основні види вправ – передтекстові, притекстові і післятекстові – мають забезпечувати осмислення інформації, яке подається протягом усієї роботи над текстом.

Працюючи над текстами фахового спрямування, уже на першому етапі студенти будуть: 1) отримувати нову інформацію спеціального характеру, яка для них доступна за тематикою та змістом, виходячи із зрозумілих рідною мовою понять; 2) накопичувати новий лексичний та граматичний матеріал, який необхідний для читання літератури фахового спрямування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех П. О. Концепція викладання іноземних мов в Україні / П. О. Бех, Л. В. Биркун // Іноземні мови. – 1996. – № 2. – С. 3–8.
2. Дегтярьова Ю. В. Методика навчання студентів вищих немовних навчальних закладів читанню англійською мовою для ділового спілкування : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Дегтярьова Юлія Володимирівна. – К., 2006. – 325 с.
3. Журавлева Л. С. Обучение чтению / Л. С. Журавлева, М. Д. Зиновьева. – М. : Русский язык, 1984. – 185 с.
4. Козимирська Т. І. English for Legal Purposes / Козимирська Т. І., Белоусова С. М., Шевченко Д. О. – Миколаїв : НУК, 2009. – 134 с.
5. Лавриненко М. М. Профессионально-ориентированное обучение английскому языку студентов младших курсов юридических факультетов : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Лавриненко Майя Михайловна. – М., 2004. – 203 с.
6. Леонтьев А. А. Методика / А. А. Леонтьев. – М. : Русский язык, 1988. – 180 с.

7. Настольная книга преподавателя иностранного языка : справ. пособ. / [Е. А. Маслыко, П. К. Бабинская, А. Ф. Будькой др.]. – Минск : Вышэйная шк., 1999. – 522 с.

8. Черных В. В. Метод проектов в обучении иностранному языку студентов вузов юридических специальностей (на материале немецкого языка) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Черных Валентина Владимировна. – Тамбов, 2003. – 185 с.

РЕЗЮМЕ

С. Н. Белоусова. Роль текста при обучении чтению на английском языке по специальности «правоведение».

В статье раскрыта роль текста при обучении чтению на английском языке по специальности «Правоведение». Проанализировано чтение как способ обучения. Рассмотрена тематика и содержание, стиль и объем текстов. Определены общие требования к тексту для повышения эффективности обучения чтению на английском языке. Приведен пример текста и виды упражнений для обучения чтению по специальности «Правоведение».

Ключевые слова: английский язык, правоведение, обучение чтению, виды чтения, роль текста при обучении чтению, требования к тексту, тематика и содержание, стиль и объем текста, виды упражнений для чтения.

SUMMARY

S. Byelousova. Role of text in teaching english reading for speciality «law».

The role of text in teaching English reading for speciality «Law» has been discovered. Reading as means of teaching has been analyzed. The subject-matter and the content, the style and size of texts have been reviewed. The main requirements to text for increasing efficiency of teaching English reading have been defined. A sample of text and types of exercises for speciality «Law» have been given.

Key words: English, Law, teaching reading, kinds of reading, role of text in teaching, requirements to the text, the subject-matter and the content, the style and size of the text, kinds of exercises for reading.

УДК 371.13.02:808.5

Ж. Д. Горіна

Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського

МІЖКУЛЬТУРНО-КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ – УКРАЇНОЗНАВЧИЙ ВЕКТОР МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТИ

У статті визначено сутність та структурний зміст поняття «міжкультурно-комунікативна компетентність» особистості на підставі реалізації компетентнісного підходу до реформування філологічної освіти у ВНЗ України. Розмежовано поняття «компетенція» і «компетентність», встановлено сутнісні ознаки компетентності.

Ключові слова: міжкультурно-комунікативна компетентність, компетентнісний підхід.

Постановка проблеми. Сьогодні без перебільшень можемо констатувати той факт, що мова входить в епіцентр не лише освітянських, але й політичних і суспільних запитів. Маємо змогу спостерігати посилення